

Sygn. akt IV Ca 319/17

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lipca 2017r.

Sąd Okręgowy w S. IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym :

Przewodniczący: SSO Mariusz Struski

Sędziowie SO: Wanda Dumanowska (spr.), Elżbieta Jaroszewicz

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Zadrożna

po rozpoznaniu w dniu 19 lipca 2017 r., w S.

na rozprawie

sprawy z wniosku M. B.

o ustanowienie kuratora spadku

na skutek apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego
w S. z dnia 3 marca 2017 r. sygn. akt IX Ns 66/17

postanawia:

oddalić apelację.

Sygn. akt IV Ca 319/17

UZASADNIENIE

M. B. wniosła o ustanowienie kuratora spadku po M. T. (1) zmarłej dnia (...) roku w S., ostatnio stale zamieszkałej w K., wskazując, że zmarła była uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po F. J., prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla W. (...) pod sygn. akt I Ns 1300/13. Dla potrzeb kontynuowania tego postępowania koniecznym jest ustanowienie kuratora spadku celem reprezentowania interesów spadkobierców M. T. (1), jako że jedyni synowie zmarłej odrzucili spadek po matce.

Postanowieniem z dnia 3 marca 2017 roku Sąd Rejonowy wS. oddalił wniosek. Z uzasadnienia tego postanowienia wynika, iż Sąd uznał, że nie zachodzi przesłanka, wskazana w art. 666 § 1 kpc, bowiem znani są spadkobiercy M. T. (1). W miejsce W. T. i K. T. (1), którzy odrzucili spadek po matce M. T. (1), wchodzi jako spadkobiercy ustawowi zmarłej jej wnuki w osobach M. T. (2), J. T., K. T. (2) i M. T. (3). Obydwaj synowie zmarłej w aktach notarialnych zawierających oświadczenia spadkowe wskazali dokładne dane i adresy swoich dzieci a wnuków zmarłej.

Apelację od tego postanowienia złożyła wnioskodawczyni. Zaskarżając je w całości zarzuciła naruszenie przepisu art. 666 § 1 kpc, poprzez oddalenie wniosku w sytuacji gdy ustanowienie kuratora jest potrzebne w rozumieniu tego przepisu. W uzasadnieniu apelacji wnioskodawczyni wskazała, iż przed Sądem Rejonowym w W.toczy się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku, którego uczestniczką była spadkodawczyni. Zostało ono zawieszono z uwagi na jej śmierć. Sąd odmówił podjęcia postępowania z udziałem wnuków M. T. (1) a zażalenie na to postanowienie zostało oddalone przez Sąd Okręgowy. W konkluzji apelacji wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i uwzględnienie wniosku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Uzasadnienie Sądu I instancji jest lakoniczne, jednak poddaje się kontroli instancyjnej, bowiem zostały w nim wyjaśnione przesłanki oddalenia wniosku.

Zgodnie z art. 666 § 1 kpc do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku. Wynika z niego, iż kuratora spadku ustanawia się zatem celem ochrony spadku do czasu jego objęcia w posiadanie przez spadkobiercę. Kurator spadku powoływany jest więc w interesie spadkobiercy, który jeszcze spadku nie objął.

Spadek według prawa polskiego jest nieobjęty nie wtedy, kiedy nie nastąpiło jeszcze prawomocne stwierdzenie nabycia praw do spadku (nie jest to w ogóle konieczne, gdyż według prawa polskiego nabycie spadku następuje ipso iure z chwilą jego otwarcia - art. 925 kc), ale wtedy, kiedy spadkobierca czy spadkobiercy nie objęli spadku faktycznie w przechowanie, zarząd czy użytkowanie. W orzeczeniu z dnia 05.04.1956 r., (III CR 566/56, OSNCK 1956/4/115) Sąd Najwyższy wskazał, iż spadek nieobjęty nie ma osobowości prawnej, a więc ustanowiony przez sąd kurator spadku nie jest zastępcą tego nieistniejącego podmiotu prawa, lecz jedynie zarządcą majątku należącego już do określonych osób, choćby nawet nieznanymi.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 10 grudnia 2009 r. (III CSK 82/09, Legalis Numer 214591) Sąd Najwyższy podkreślił, iż z art. 666 § 2 kpc, wynika podstawowe zadanie kuratora spadku nieobjętego przez spadkobierców, które polega na ochronie spadku jako całości. Ochronę tę kurator realizuje przez sprawowanie zarządu majątkiem spadkowym, aż do czasu zwolnienia z tej funkcji lub uchylecia kurateli. W ustawie nie zostały uregulowane szczegółowe kwestie dotyczące zakresu i sposobu sprawowania zarządu przez kuratora spadku, ale przez zawarte w art. 667 § 2 zd. 2 kpc odesłanie, do sprawowania tego zarządu mają odpowiednie zastosowanie przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Również w doktrynie podkreśla się, że potrzeba ustanowienia kuratora spadku zaistnieje w sytuacji, gdy niepowołanie tego kuratora groziłoby uszczupleniem praw spadkobierców (pomniejszeniem aktywów albo zwiększeniem pasywów spadku) lub gdy przemawia za tym interes publiczny. Przesłanka interesu publicznego spełniona jest wtedy gdy np. toczą się postępowania sądowe dotyczące nieobjętego spadku, istnieje potrzeba zabezpieczenia broni należącej do spadkodawcy, zachodzi konieczność wydania pracownikom zmarłego pracodawcy świadectw pracy itp.

Dopuszczalność wszczęcia postępowania dotyczącego zarządu spadku nieobjętego uzależniona jest od spełnienia się dwóch przesłanek, a mianowicie: otwarcia spadku oraz nieobjęcia spadku.

Objęcie bądź nieobjęcie spadku to niewątpliwie pojęcia odwołujące się do sfery prawa materialnego. Kodeks cywilny nie zawiera jednak żadnej regulacji, która określałaby, co należy rozumieć pod pojęciami „spadek objęty” albo „spadek nieobjęty”. Sformułowanie „spadek nieobjęty” zawarte jest jedynie w tytule rozdziału normującego określone w art. 666–668 kpc postępowanie. Kluczowe dla przedmiotowego postępowania pojęcie, stanowiące zarazem przesłankę jego wszczęcia widnieje zatem jedynie w tytule odpowiedniej jednostki redakcyjnej Kodeksu postępowania cywilnego. Trud zdefiniowania pojęć „spadek objęty” i „spadek nieobjęty” został powierzony doktrynie i judykaturze. Spadek uważa się za nieobjęty, jeżeli spadkobiercy nie sprawują nad majątkiem spadkowym faktycznej pieczy, zwłaszcza nie wykonują czynności wchodzących w zakres zarządu, w rozumieniu stosowanych odpowiednio przepisów o zarządzie rzeczą wspólną (vide: komentarz do art. 666 kpc, K. Pietrzykowski, Legalis). W orzeczeniu z 6.12.1951 r. (C 1533/51, OSN Nr 2/1952, poz. 60.) SN stwierdził, że objęciem spadku jest każde wzięcie spadku w posiadanie przez powołanego spadkobiercę. Nieobjęcie spadku będzie więc związane z brakiem posiadania spadku przez spadkobierców. Innymi słowy, nieobjęcie spadku to nieposiadanie spadku. W orzeczeniu z 16.3.1952 r. (C 1006/52, OSN Nr (...), poz. 75.) SN przyjął, że art. 82 § 1 dekretu z 8.10.1946 r. o postępowaniu spadkowym nie daje podstawy do poglądu, iż w przypadku objęcia spadku przez jednego ze spadkobierców sąd obowiązany jest czuwać nad częściami spadku przypadającymi innym spadkobiercom i dla zarządu tych części obowiązany jest ustanowić kuratora spadku. Aby można było mówić,

że spadek został objęty, wystarczy że choćby jeden ze spadkobierców objął go w posiadanie. A zatem – a contrario – spadek uważa się za nieobjęty, jeżeli żaden ze spadkobierców nie objął tego spadku we władanie faktyczne. Mimo zmiany stanu prawnego, pogląd ten nadal zasługuje na akceptację.

Zdaniem Sądu Okręgowego nadal aktualny jest również pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony w orzeczeniu z dnia 16 czerwca 1952r. (C 1006/52, OSNCK 1953, Nr 3, poz. 75), iż przepisów artykułu 666 kpc nie stosuje się, jeżeli spadek objął choćby jeden ze spadkobierców, w takim bowiem przypadku ochronę interesów pozostałych spadkobierców zapewniają przepisy art. 199–205 kc w zw. z art. 611–616 kpc o zarządzie rzeczą wspólną, mające odpowiednie zastosowanie (art. 1035 kc), ochronę zaś interesów spadkobiercy nieobecnego – przepisy art. 184 krip.

Reasumując, potrzeba ustanowienia kuratora spadku zachodzi, gdy do czasu objęcia spadku niewystarczające jest "czuwanie nad całością spadku", lecz konieczne staje się bieżące zarządzanie majątkiem spadkowym (art. 667 § 2 zd. 1kpc) (vide: komentarz E. Marszałkowskiej – K., do art. 666 kpc, L.). Kurator spadku posiada bowiem legitymację w zakresie czynności zmierzających do zachowania substancji spadku w celu jego późniejszego przekazania uprawnionym podmiotom (vide: wyrok SN z 16.2.2012 r., III CSK 159/11, L.).

W realiach niniejszej sprawy wnioskodawczyni nie wykazała aby istniała konieczność czuwania nad całością spadku po M. T. (1), czy też konieczność bieżącego zarządzania majątkiem spadkowym. Z uzasadnienia apelacji i dołączonych do niej postanowień Sądu Rejonowego dla W. (...) i Sądu Okręgowego w W. wynika, iż intencją wnioskodawczyni jest aby kurator, którego ustanowienia wnioskodawczyni żąda, reprezentował zmarłą M. T. (1) w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po innym spadkodawcy. Według Sądu rozpoznającego apelację, taka potrzeba nie stanowi przesłanki do ustanowienia kuratora spadku w rozumieniu art. 666 kpc.

Podkreślić należy, iż z aktu notarialnego, sporządzonego w dniu 30 lipca 2015r., wynika, iż znani są zstępni spadkobierców M. T. (1), którzy złożyli oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Wobec powyższego, na mocy art. 385 kpc, orzeczono jak w sentencji.